

STOSUNKI MAJĄTKOWE MIĘDZY MAŁŻONKAMI POZOSTAJĄCYMI W SEPARACJI, ROZDZIELNOŚCI MAJĄTKOWEJ LUB ROZDZIELNOŚCI Z WYRÓWNANIEM DOROBKÓW

Praktyka i orzecznictwo

Helena Ciepla

BIBLIOTEKA SĄDOWA

STOSUNKI MAJĄTKOWE MIĘDZY MAŁŻONKAMI POZOSTAJĄCYMI W SEPARACJI, ROZDZIELNOŚCI MAJĄTKOWEJ LUB ROZDZIELNOŚCI Z WYRÓWNANIEM DOROBKÓW

Praktyka i orzecznictwo

Helena Ciepla

BIBLIOTEKA SĄDOWA

Wolters Kluwer

WARSZAWA 2023

Stan prawny na 24 maja 2023 r.

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Joanna Tchorek

Opracowanie redakcyjne

Michał Dymiński

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni[♥]

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2023

ISBN 978-83-8328-804-8

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 728 313 462

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluger.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
----------------------------	---

Wprowadzenie	11
---------------------------	----

Rozdział 1

Ustrój wspólności ustawowej	13
1.1. Uwagi ogólne	13
1.2. Powstanie wspólności ustawowej	15
1.3. Ustanie wspólności z mocy prawa	15
1.4. Ustanie wspólności ustawowej z woli małżonków	16
1.5. Umowne ustroje majątkowe	16
1.6. Skutki prawne ustania wspólności ustawowej	18
1.7. Umowne przywrócenie wspólności ustawowej	21

Rozdział 2

Instytucja separacji	22
2.1. Uwagi ogólne	22
2.2. Przesłanki materialnoprawne separacji (pozytywne i negatywne)	23
2.3. Orzekanie separacji w trybie procesowym bądź w trybie nieprocesowym	24
2.4. Dopuszczalność podziału majątku w trakcie procesu o separację	27
2.5. Skutki prawne separacji (orzeczonej bądź umownej)	29
2.6. Zniesienie separacji zawsze w postępowaniu nieprocesowym	30
2.7. Pytania i odpowiedzi	31

2.8. Wybrane tezy z orzecznictwa	49
--	----

Rozdział 3

Rozdzielność majątkowa	52
3.1. Pojęcie umownej i przymusowej rozdzielnosci majątkowej	52
3.2. Umowne ustanowienie rozdzielnosci majątkowej	53
3.3. Ustanowienie przez sąd rozdzielnosci majątkowej na żądanie jednego z małżonków to przymusowy ustrój majątkowy	55
3.4. Pojęcie ważnych powodów i wyjątkowego przypadku jako warunku ustanowienia rozdzielnosci z datą wcześniejszą niż wytoczenie powództwa	58
3.5. Przywrócenie wspólności umownej	59
3.6. Skutki prawne umownej i orzeczonej rozdzielnosci majątkowej	60

Rozdział 4

Ustanowienie przez sąd rozdzielnosci majątkowej na żądanie wierzyciela jednego z małżonków	64
4.1. Legitymacja procesowa wierzyciela jednego z małżonków do wystąpienia z żądaniem ustanowienia rozdzielnosci majątkowej	64
4.2. Przesłanki żądania wierzyciela	65
4.3. Postępowanie klauzulowe	68
4.4. Podział majątku wspólnego małżonków w celu zaspokojenia wierzytelności	73
4.5. Pytania i odpowiedzi	76
4.6. Wybrane tezy z orzecznictwa	91

Rozdział 5

Rozdzielność majątkowa z wyrównaniem dorobków	95
5.1. Istota rozdzielnosci majątkowej z wyrównaniem dorobków	95
5.2. Pojęcie dorobku i zasady jego obliczania	96
5.3. Zasady i dochodzenie wyrównania dorobków	98
5.4. Pytania i odpowiedzi	101

Wykaz literatury	109
Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 1359 ze zm.) (wyciąg)	111
Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz.U. z 2021 r. poz. 1805 ze zm.) (wyciąg)	125
Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 1799) (wyciąg)	132

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

k.c.	– ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2022 r. poz. 1360 ze zm.)
k.p.c.	– ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 1805 ze zm.)
k.r.o.	– ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1359 ze zm.)
p.a.s.c.	– ustawa z 28.11.2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz.U. z 2022 r. poz. 1681 ze zm.)
pr. not.	– ustawa z 14.02.1991 r. – Prawo o notariacie (Dz.U. z 2022 r. poz. 1799 ze zm.)
pr. up.	– ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 1520 ze zm.)
u.k.w.h.	– ustawa z 6.07.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz.U. z 2023 r. poz. 146 ze zm.)
u.o.p.l.	– ustawa z 21.06.2011 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz.U. z 2023 r. poz. 725)
MRP	– mieszkaniowy rachunek powierniczy

Publikatory, czasopisma

Dz.U.	– Dziennik Ustaw
LEX	– system informacji prawnej Wolters Kluwer
ONSAiWSA	– Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i wojewódzkich sądów administracyjnych
OSN	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna

OSNCP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna i Pracy
OSNC-ZD	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna – Zbiór Dodatkowy
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
Pal.	– Palestra
PiP	– Państwo i Prawo
Rej.	– Rejent
SP	– Studia Prawnicze

Inne

SA	– Sąd Apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy

WPROWADZENIE

Niniejsza monografia zakresem tematycznym obejmuje zagadnienia dotyczące ustrojów ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej, pozostawania małżonków w orzeczonej lub umownej separacji, rozdzielności majątkowej oraz rozdzielności majątkowej z wyrównaniem dorobków. Nie bez racji twierdzi się, że zagadnienia te odgrywają kluczową rolę w małżeńskim prawie majątkowym.

Przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, normujące stosunki majątkowe małżeńskie, oparte są na podstawowych zasadach prawa rodzinnego, a więc na zasadzie równouprawnienia małżonków oraz zasadzie ochrony małżeństwa i rodziny. Mają one umożliwić małżonkom jak najszersze współdziałanie w prowadzeniu spraw majątkowych oraz zapewnić pełną samodzielność prawnomajątkową każdego z małżonków (art. 36 § 1 i 2 k.r.o.).

Ponieważ przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego regulują stosunki majątkowe tylko między małżonkami, nie mają one więc nawet w drodze analogii zastosowania do osób pozostających faktycznie we wspólnym pożyciu. Godzi się jednak zauważyć, że nieobjęcie tą regulacją osób pozostających faktycznie we wspólnym pożyciu może nasuwać wątpliwości co do zgodności z konstytucyjną zasadą ochrony rodziny, zwłaszcza odnośnie do związków konkubenckich posiadających dzieci. W orzecznictwie jest bowiem ugruntowany pogląd, że kobietę i mężczyznę, jako konkubentów z dziećmi, traktuje się jako rodzinę naturalną. Nie można nie dostrzegać, że przemiany społeczno-gospodarcze oraz polityczne nie tylko zmieniły społeczeństwo jako całość, ale też spowodowały istotne skutki w zakresie

pojęcia rodziny, dziecka i jego dobra. Otwarcie granic i wstąpienie Polski do Unii Europejskiej wywołały poważne konsekwencje w sferze rozluźnienia więzów rodzinnych. Wystąpiła konieczność dostosowania polskich przepisów prawa do regulacji zawartych w międzynarodowych aktach prawnych, w tym Konwencji o prawach dziecka oraz konwencjach dotyczących regulacji stosunków rodzinnych.

Autorka za hipotezę badawczą pracy przyjęła praktykę orzeczniczą w sprawach z wymienionego zakresu oraz sprawy, które nadal trafiają na wokandy sądowe. Kluczowe zagadnienia pracy to kształtowanie się stosunków majątkowych małżeńskich w trakcie trwania ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej, umownych ustrojów majątkowych, pozostawania małżonków w separacji albo rozdzielności majątkowej czy rozdzielności majątkowej z wyrównaniem dorobków.

Ratio legis monografii to przedstawienie zagadnień szczegółowych, udzielenie odpowiedzi na występujące w praktyce pytania dotyczące poszczególnych zagadnień – w chronologicznym ujęciu – wyjaśnionych, a przede wszystkim jeszcze niewyjaśnionych w orzecznictwie.

Rozdział 1

USTRÓJ WSPÓLNOŚCI USTAWOWEJ

1.1. Uwagi ogólne

Rozważania należy zacząć od określenia pojęć: wspólności ustawowej, separacji, rozdzielności majątkowej oraz rozdzielności majątkowej z wyrównaniem dorobków.

Wspólność majątkowa jako ustrój ustawowy została przyjęta do systemu prawa polskiego w **Kodeksie rodzinnym z 27.06.1950 r.** (Dz.U. Nr 34, poz. 308 ze zm.) i jako ustrój ustawowy została zachowana w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym z 25.02.1964 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 1359 ze zm.). Jest ustrojem preferowanym przez **ustawodawcę**, ma charakter **powszechnego reżimu majątkowego**¹ i wraz z innymi ustrojami majątkowymi została oparta na zasadach prawa rodzinnego, tj.: zasadzie równouprawnienia małżonków oraz zasadzie ochrony małżeństwa i rodziny ze szczególnym uwzględnieniem dobra dziecka². Zasady te zostały określone także w uchwale Sądu Najwyższego z 9.06.1976 r., III CZP 46/75, OSNC 1976/9, poz. 184, w której stwierdzono, że ustrój wspólności ustawowej służy: realizacji podstawowych zasad prawa rodzinnego, w szczególności zasady równouprawnienia małżonków, oraz kształtowaniu poważnego stosunku do obowiązków rodzinnych, wyrażających się w podnoszeniu rangi wychowawczej roli rodziny, przeciwdziałaniu samowolnemu

¹ J. Ignatowicz, M. Nazar, *Prawo rodzinne*, Warszawa 2016, s. 244.

² M. Sychowicz [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Piasecki, Warszawa 2011, s. 183.